

Soulad

Harmony
of contrasts

© Fakulta umění a designu
Univerzity Jana Evangelisty Purkyně
v Ústí nad Labem, 2025
ISBN 978-80-7561-514-5 (PDF)

OBSAH

O katalogu	6
Synergie v kurátorské práci	7–9
Kurátorský text k výstavě Soulad	11
Mapa	12–13
Díla vystavená v zahradě	14
Díla vystavená v ArtLabu	15
Fotografie	18–35
Rozhovory s umělci	37–40
Vplyv času a procesu na dielo, prispôsobivosť	41–45
Poděkování	47

Výstava byla uspořádána v rámci
magisterského studijního programu
prvního ročníku Kurátorských studií
FUD UJEP 2024/2025 s cílem osvojení si
praktických i teoretických aspektů
organizace výstav a práce
v kulturním provozu.

0 katalogu

Martina Hakenová

Výstava *Soulad*, která proběhla v ArtLabu a zahradě Lidické galerie od června do září 2024, představila tvorbu šesti umělkyň a umělců reagujících na rytmus místa, proměny světla i vegetace. Výchozím bodem kurátorského záměru se stal vztah mezi přírodou a kulturou, mezi daností prostředí a lidským gestem. Většina instalací a intervencí vznikla či byla dotvářena v přímé návaznosti na konkrétní prostory, čas a podmínky.

Katalog, jenž vznikl po skončení výstavy, se k vrstevnaté struktuře vrací prostřednictvím dokumentace i reflexe – nejen jako záznam výsledného tvaru, ale také jako přiblížení myšlenkových základů, které formovaly její podobu. Publikace přibližuje výstavu z různých perspektiv. Obsahuje fotografickou dokumentaci, instalační plán, medailony autorek a autorů, kurátorské texty i rozhovory. Ty akcentují momenty výstavního dialogu, ale i širší rámce tvorby – otázky rovnováhy, přizpůsobivosti a možností harmonie. Sledujeme, jak se tematické, formální i osobní přístupy jednotlivých účastníků skládaly do ucelené a zároveň otevřené kompozice.

Text Adély Machové reflektuje zkušenost kolektivní kurátorské práce při přípravě výstavy *Soulad* i v širším kontextu. Věnuje se procesu sdílení, rozhodování i přizpůsobování se místu a podmínkám a ukazuje výstavu jako otevřený vztah mezi kurátorkami, uměním a prostorem.

Katalog uchovává a dále rozvíjí to, co výstava otevřela – citlivý dialog umění s místem, mezi autory a autorkami, kurátorkami i diváky. Funguje jako kompaktní záznam celého procesu – dokumentuje nejen finální podobu, ale i souvislosti, které ji formovaly.

Synergie v kurátorské práci

Adéla Machová

Roli kurátora současného umění propojujeme dnes s řadou činností s přesahem do produkce nebo propagace, ale základ kurátorské práce nadále tvoří především moment zprostředkování umění formou výstav. Výstavní projekty se tak stávají médiem komunikace (Morganová et al., 2020), bodem transferu i nositelem informací. Středobodem kurátorského zájmu je pak dlouhodobě umělec a umělecké dílo, jež jsou představováni publiku pomocí různých mediačních nástrojů v aktuálních společensko-kulturních kontextech.

V aktuálním uměleckém prostředí se setkáváme nejen s individuálními kurátorskými přístupy, ale také kurátorskými kolektivy, které společně zpracovávají výstavní projekt. „V obecné rovině lze definovat kurátorské kolektivy jako soubor členů anebo členek, který se zaměřuje na organizaci výstav, diskuzí, workshopů a dalších kulturních aktivit a vytváří prostor pro prezentaci současného umění.“ (Hájková, 2023, s. 46). Důvodem utváření kurátorských kolektivů je nejen ona výše naznačená rostoucí četnost kurátorských činností, ale i fakt, že vzájemná spolupráce přináší spektrum různorodých perspektiv a potřebnou kontinuální motivaci. Skupinová práce kurátorů se vyznačuje společným zájmem a je primárně založena na dialogu a sdílení znalostí a zkušeností, které obohacují kurátorský výzkum.

Vzájemným dialogem začala i práce nově vzniklého kurátorského kolektivu výstavy *Soulad*, která byla

realizována v Lidické galerii díky meziinstitucionální spolupráci. Studentky 1. ročníku navazujícího magisterského studijního programu Kurátorská studia na Fakultě umění a designu UJEP v Ústí nad Labem – Martina Hakenová, Nicole Langrová, Lenka Lormanová, Kateřina Stündlová a Marie Šulcová, obdržely v rámci předmětu Kurátorský workshop zadání navrhnout a zrealizovat během jednoho studijního roku tematickou výstavu současného umění do specifického galerijního prostředí a zapojit zdejší sbírkový fond.

Od samého počátku společné kurátorské práce se kurátorky potýkaly se dvěma výzvami, které jim přinesly cenné zkušenosti. Jejich kurátorský kolektiv se doposud osobně neznal, a proto bylo nutné intenzivně sdílet vlastní kurátorské přístupy. Přesto nastala poměrně brzy shoda v zaměření jejich skupinové práce na nejaktuálnější vizuální tvorbu. Vznikaly první návrhy na tematické zaměření výstavy, ke kterým se později přidala autorská perspektiva samotných vystavujících a nadále zůstávala v platnosti podmínka vystavit sbírkový předmět. Studentky zažívaly koncepční proces tvorby výstavy, kdy: „Počáteční nápady a myšlenky vstupují do dynamického vztahu s lidmi, kteří spolupracují na konkrétní realizaci, kteří dodávají různé služby, materiály, know-how. To zásadně ovlivňuje výsledné dílo.“ (Stejskalová, 2023, s. 22). Jimi připravovaná výstava proto přirozeně nabírala svou podobu postupně a stala se propojeným a funkčním organismem, mimo jiné i díky definované organizační struktuře v kurátorském kolektivu.

Druhou výzvu představoval proporčně malý galerijní prostor pojmenovaný ArtLab, který byl pro plánovanou výstavu k dispozici, ale sám o sobě přinášel možnost vystavit méně děl, než byl samotný počet kurátorů výstavy. Kolektiv kurátorek se proto rozhodl umístit výstavní projekt i do zahrady galerie – k interiéru se přidal exteriér. Společně přijaly tu největší výzvu, jak propojit tato dvě svérázná a zároveň kontrastní prostředí v jedné výstavě.

Hledání rovnováhy mezi dvěma na první pohled vzájemně se vymezujícími světy, mezi přírodou a kulturou,

balancování mezi interním a externím prostředím a jejich možným spojením, přineslo finální téma výstavy. Motivem výstavy se stalo zkoumání procesů přizpůsobivosti různým aspektům, čímž se mimo lokální kontext otevřela i globální témata – jak se přizpůsobujeme změnám, jak vnímáme harmonii (soulad) či jak vzniká harmonické prostředí.

Společný výstavní projekt umožnil kurátorskému kolektivu porozumět výzvám a možnostem kurátorské práce se současným uměním. Naučili se, jak prezentovat umělecká díla v různých kontextech a utvářet podmínky pro komunikační a interpretační most (Machová, 2017) mezi uměním a publikem. Probíhající vzájemný dialog nad výstavou završuje právě tento katalog.

Zdroje a literatura:

MACHOVÁ, Adéla, 2017. *Umění, interpretace, vizuální komunikace / Kurátorský přístup*. Ústí nad Labem: FUD UJEP. Disertační práce.

MORGANOVÁ, Pavlína, NEKVINDOVÁ, Terezie, SVATOŠOVÁ, Dagmar (eds.), 2020. *Výstava jako médium. České umění 1957–1999*. Praha: Akademie výtvarného umění. ISBN 978-80-88366-13-3.

HÁJKOVÁ, Barbora, 2023. *Komparace přístupu a realizací kurátorských kolektivů v České republice po roce 2010*. In: DYTRTOVÁ, Kateřina, ed.; BARTLOVÁ, Milena; MYŠÁKOVÁ, Dagmar; FREMLOVÁ, Vendula; VARTECKÁ, Anna et al. *Umění, tvorba a edukace*. Specifika současné výuky teorie a designu na vysokých uměleckých školách, s. 46. Ústí nad Labem: FUD UJEP. ISBN 978-80-7561-437-7.

STEJSKALOVÁ, Tereza, 2023. *Smrt. Umělce. Ať žijí pomocnice!*. Praha: Tranzit.cz. ISBN 978-80-87259-59-7.

Kurátorský text k výstavě Soulad

Martina Hakenová a Nicole Langrová

Vystavující:

Barbora Dayef & Jiří Polák,
Šimon Chovan,
Olaf Nicolai,
Václav Mach,
Andrea Veselá

Kurátorský tým:

Martina Hakenová,
Nicole Langrová,
Lenka Lormanová,
Kateřina Stündlová,
Marie Šulcová

Vztah mezi přírodou a kulturou je neustálý proces vyvažování. Člověk stojící v samotném centru této souvztažnosti pak volí, který ze dvou fenoménů bude sám za sebe akcentovat. Díky své reciproční přizpůsobivosti se však příroda i kultura snaží zachovat rovnováhu.

Onu přizpůsobivost výstava *Soulad* oslavuje jako východisko. Díky přizpůsobivosti může nekonečné množství dualit a kontrastů, které ve světě kultury a přírody existují, utvářet soulad. Je na perspektivě každého, zda moment, ve kterém se svět, a tedy i jeho soulad, právě nachází, shledává jako pozitivní či negativní. Díla, která výstava představuje, tyto momenty demonstrují a nabízejí prostor pro přehodnocení konotace aktuálních stavů.

V prostoru galerie patří hlavní motiv sledování kontrastů vnitřního a vnějšího. Díky dílům Olafa Nicolaie a Andrey Veselé se nacházíme v dialektickém okruhu, kde protiklady vytváří nové reality světů. Ty nás při bližším pozorování, nebo snad voyerování, nutí přemýšlet nad vlastními hranicemi: zda je interiér světem či svět interiérem, a to se všemi limity jež uzavřenost přináší. Tento myšlenkový pohyb nás díky sledování hranic a překryvů vytahuje ven do venkovních prostor odkud doslovně i v širším smyslu slova vychází vnitřní instalace. Na zahradě se setkáváme s díly Barbory Dayef & Jiřího Poláka, Šimona Chovana a Václava Macha, jejichž spojujícím motivem není kontrast, ale procesuálnost. Díla podléhají vnějším vlivům, s nimiž se vyrovnávají a jejich umělost tak nabývá nový rozměr přirozenosti spolu s tím, jak se vyvíjí v čase.

Kurátorský text k výstavě Soulad
Praha 1. 6. 2024

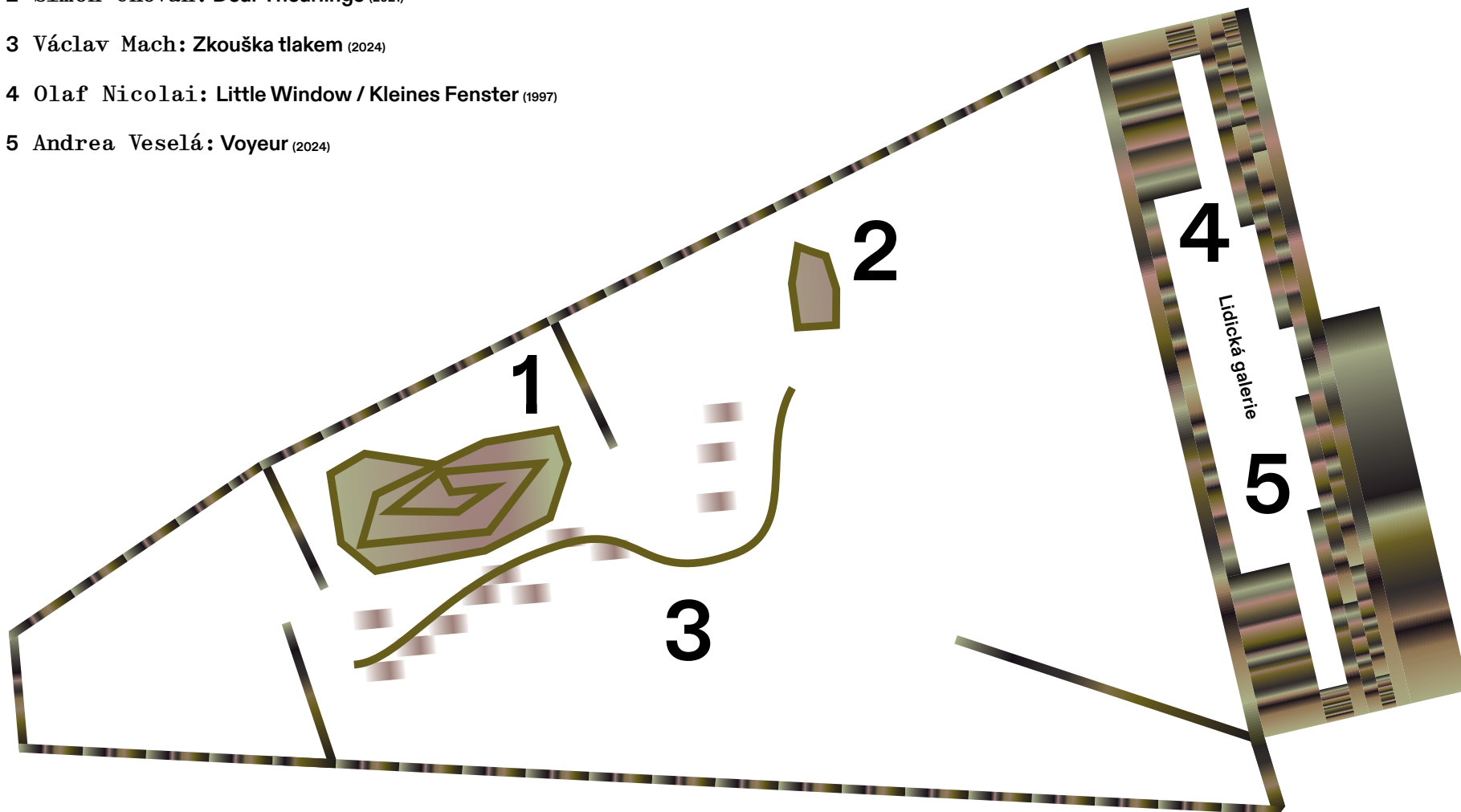
1 Barbora Dayef
& Jiří Polák: **Mičuda** (2024)

2 Šimon Chovan: **Dear Thearlings** (2021)

3 Václav Mach: **Zkouška tlakem** (2024)

4 Olaf Nicolai: **Little Window / Kleines Fenster** (1997)

5 Andrea Veselá: **Voyeur** (2024)

Barbora Dayef & Jiří Polák:
Mičuda (2024)

Při vstupu do prostor zahrady divákovi neujde pohled na dílo Mičuda drímající v jejím centru. Objekt jako by zde svou anorganickou černí, opotřebovanou únavou a břemenem několika tun dával najevo, že dokoná finální poslání. Umělkyně–sochařka Barbora Dayef a umělec–architekt Jiří Polák pracují s gumovými pruhy z pásových dopravníků. Materiál tak nepoddajný, a přesto kopírující terén, překvapuje diváka svou živočišností. Skrývá v sobě celé krajiny a jejich nekonečné povrchy, které se do něj otiskly. Mičuda se nestává svým okolím, neproměňuje se v něj – přijímá úlohu jeho dočasné součásti a po vykonání své úlohy pokračuje nenávratně poznamenán dál.

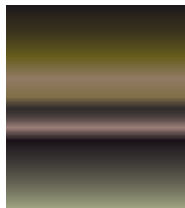
Šimon Chovan:
Dear Thearlings (2021)

Proces „stávání se“ je ztvárněn v díle umělce žijícího v Amsterdamu a studujícího Fine Arts na tamním Sandberg Instituut Šimona Chovana. Nepřirozené, podivné objekty vyvolávají otázky po identitě díla. Nabízí se asociace s hmyzem a jeho vývojovou fází – kuklou. Syntetická či organická, počáteční či finální, procesuální či statická, to jsou formy binarit, které kokon ve své neuchopitelnosti ztotožňuje. Zasazen mezi větve stromu, simulující nevidanou anomálii svou naddimenzovaností nás nutí tázat se, co nebo kdo se z něj vyklube. Umělá entita ožívá stejně, jako kontinuita procesu „stávání se“.

Václav Mach:
Zkouška tlakem (2024)

Dílo studenta Fakulty umění a designu UJEP Václava Macha je umístěno do prostor v zahradě. Ta už jenom biologickými procesy přírodě vlastními reprezentuje samotnou procesualitu přizpůsobování. Ocelové objekty jsou deformované výbušným tlakem demonstrujícím všudypřítomný a kulturně podmíněný geopolitický nátlak. To, co se zdálo být nenávratně zničeno, se ale nachází v novém kontextu a přirozeným vývojem nalézá i svou novou úlohu.

Olaf Nicolai:
Little Window / Kleines Fenster (1997)

Autorem díla, jež je součástí sbírky Lidické galerie, je německý konceptuální umělec Olaf Nicolai. V *Kleines Fenster* z roku 1997 se setkáváme s dialogem mezi kulturou a přírodou v podobě nasvícených zelených listů z umělých vláken. Dílo, paradoxně, i přes úplnou absenci přírody ji přímo reprezentuje, nabízí falešný slib světa existujícího na druhé straně prosvíceného papíru.

Andrea Veselá:
Voyeur (2024)

Něco jako pohled známého do známého, do rozhraní reálného s reálným – tak na dílo Olafa Nicolaie reaguje jeho studentka mnichovské Akademie výtvarného umění Andrea Veselá. Živou projekcí pohledu do koruny stromu rostoucího v zahradě Lidické galerie naplňuje výstavní místnost a přináší výjev jen pár metrů vzdáleného dění. V reálném čase je tak divák součástí dvou prostředí. Projektované listy stromu však nepřenášejí jen vnějšek dovnitř, ale vytváří v jiném kontextu, prostoru a podmínkách úplně novou situaci. Je tato konstrukce autenticity naše nová přirozenost?

Expozice uvnitř:

- 1 Vstup do výstavy Soulad**
- 2 Díla Voyeur a Little Window v dialogu**
- 3 Andrea Veselá: Voyeur (2024)**
- 4 Olaf Nicolai: Little Window / Kleines Fenster (1997)**
Dílo ze sbírky Lidické galerie.

Expozice venku:

- 5, 6, 7 Šimon Chovan: Dear Thearlings (2021)**
- 8, 9, 10 Václav Mach: Zkouška tlakem (2024)**
- 11, 12, 13 Barbora Dayef
& Jiří Polák: Mičuda (2024)**

Vztah mezi přírodou a kulturou je neustálý proces vyvažování. Člověk stojí v samém centru této souvztažnosti pak vol, který ze dvou řešení bude sám za sebe akcentovat. Díky své recipující přizpůsobivosti se však příroda i kultura snaží zachovat rovnováhu.

Vstřet mezi přírodou a kulturou je neustálý proces
vysvětlování. Člověk stojí v samém centru této
soustřeďovací péče, která ze dvou fenoménů
bude sám ze sebe akcentovat. Díky své recipující
přizpůsobivosti se však přiroda i kultura snadí
zachovat rovnováhu.

Onu přizpůsobivost vystává Soulel ostavuje jako východisko. Díky přizpůsobivosti může nekonečně množit dualitu a kontrasti, které ve světě kultury a přírody existují, uvěšuje Soulel. Je naprosto určitě každého, kdo moment, ve kterém se nalézá, a tedy i jeho Soulel, právě nachází, stavěje jako pozitivní či negativní. Důla, která vystává představení, byla momentem demonstrací a náboje proslavim přehlednou konotací situací stál.

V prostoru klavíra patří Havil nově vložení kontrabasu včetně vlněného. Dřív dím David Nicolae a Andrej Vasilev se nacházely v desítkách skruhi, ale protáhly vyřadit nově realty esty. Ty na př. blížiny pracovní, nebo sním vypořádání náhlých příležitostí v rámci domácího života. Interjú autorů. Již sním intenzí, a to se všem int. náhl. uzavřenosti přívět. Tento vlněný pohyb náhl. díky vložení klavíra a přehledu vyřadit na desítkách autorů. Vlastní vlněný pohyb náhl. intenzí. Na vlněný se setkávají a slyší Barry Day a Mike Polak. Simon Chovana a vlněná Maska, jejich podjopu. Intenzí nově kontrast, se pracovním. Dle podjopu vlněný intenzí, a sním se vlněný a jejich vlněný klavíru nově vlněný a jejich vlněný klavíru, jak se vlněný klavíru.

Barbara Deyel & Jill Poisk,
Simon Chovan, Olaf Nicolai,
Václav Měch, Andrea Vezzani

Martina Hakanov
Nicola Langrov
Lanka Lomanov
Kamilia Stindov
Marta Sulov

The relationship between nature and culture is a constant balancing process. Those who stand in the centre of this correlation must choose which of the two phenomena they will emphasize, however, because of their reciprocal adaptability both nature and culture try to keep their relationship harmonious.

The exhibition *Souled* celebrates the adaptability as a solution. Only through adaptability, we inherit a number of dualities and contrasts in the world of culture and nature can form harmony. Whether we find this moment in which the balance of the world is currently positive or negative is up to our perspective. *Artworks in the exhibition demonstrate this moment and offer space for the assessment of current stories.*

The main theme of the gallery space is the contrast between the internal and external. Thanks to the artworks by Del Sotgiu and Andrea Ivaldi we find ourselves in a dialectical crush where opposites create new realities. When closely observing them, almost accidentally, it makes us contemplate our own boundaries: whether the interior is the world or the world is interior, including all the beings that come with being placed. This thought process drags us out of the gallery, bringing us to the formal and conceptual space of the internal composition. The garden hosts artworks by Barbara Depl and Jill Pallen, Simon Chavon and Victor Mach, who are connected by the theme of processuality. Artworks placed outside are at the most of external processes and by adjusting to them they gradually gain a new sense of new experiences.

27.6.—29.9.
2024

2017

Rozhovory s umělci

Vystavující umělci byli osloveni k zodpovězení tří otázek, které se vztahují k hlavním tematickým okruhům výstavy – otázkám adaptace, rovnováhy, hranic a umělecké reakce na polarizovaný svět. Cílem těchto rozhovorů nebylo nabídnout jednoznačné odpovědi, ale spíše otevřít prostor pro zamyšlení nad tím, jak se pojem soulad promítá do individuální tvorby i širší společenské zkušenosti.

Šimon Chovan propojuje adaptaci s osobní i společenskou odolností a vnímá tělesné a duševní hranice jako stále propustnější. Václav Mach zdůrazňuje otevřenost umění a jeho schopnost oslovit různé světy – hmotné i duchovní. Jiří Polák přistupuje k rovnováze přes prostor, měřítko a zkušenost architekta zatímco Barbora Dayef klade důraz na spolupráci a proměnlivost jako podmínku živého umění.

V jejich odpovědích není soulad hotovým stavem, ale trvalým procesem, který vzniká mezi – v napětí, pohybu a otevřenosti vůči změně.

Výstava zdůrazňuje přizpůsobivost jako prostředek k vytvoření rovnováhy. Jak důležitá je pro tebe schopnost přizpůsobení – ať už jako téma, nebo jako nástroj tvorby?

Barbora Dayef : Vedle adaptace, schopnosti pružně reagovat na změnu bych zdůraznila hlavně schopnost spolupráce, kde je hledání rovnováhy neustálým procesem. Tento proces pro mě jednoduše znamená udržovat umění živé. Navíc průběžná revize myšlenkových závěrů vyžaduje

občas i velkou míru nepřizpůsobivosti, která může opětovně rovnováze napomoci.

Šimon Chovan: Adaptácia ma veľmi zaujíma a je to dôležitá téma, ako ukazuje napríklad momentálna situácia na Slovensku, ktorá čiastočne vznikla aj podceňovaním vzdelávania v oblasti mediálnej gramotnosti, čiže schopnosti potrebných pre fungovanie v dobe digitálnych technológií, umelej inteligencie a fake news. V posledných rokoch ma tiež fascinuje plasticita z neurobiologického hľadiska a to, ako o nej píše napríklad Catherine Malabou.

Václav Mach: Schopnosť prispôbovať sa je zcela určité veľmi zásadná, a to jak při tvorbě, tak v životě. V procesu tvorby je vždy nutné se adaptovat na podmínky ve kterých tvoříme, do jakého kontextu přispíváme a na koho cílíme. Bez toho, aniž bychom se přizpůsobovali, a to jak při práci, tak v našem osobním bytí, bychom dle mého názoru nemohli jakkoliv sociálně fungovat.

Jiří Polák: Schopnosť adaptácie/prispôbovaniu sa je vrozená vlastnosť každého organizmu na Zemi, tedy i nás. Čím více se jedná o otázky intelektuální a umělecké, tím více se stává téma abstraktním – je to výsada lidského umu přetvářet hmotu v objekt. Pro mě jako především architekta je adaptace denním chlebem: znamená pro mě možnost seberealizace, je důležitý v dialogu s prostředím, se zadáním, při realizaci. Stav rovnováhy nastane v případě správného užití měřítko a proporce.

Co pro tebe znamená hranice mezi tím, co je „uvnitř“, a tím, co je „venku“?

Barbora Dayef: Vnitřní a vnější prostor je spolu ve výměně... buněčná membrána, rekuperace, státní hranice, zahradní skleník, elektronový obal atomu... Pomyslné hranice jsou předmětem neustálého vyjednávání.

Šimon Chovan: Veľká časť mojej tvorby sa snaží tematizovať materiálový metabolizmus, zaujímajú ma vzťahy,

premeny a podmienenosti medzi živým a neživým, biotickým a abiotickým. Spomeniem si pri tom na Octaviu Butler: „All that you touch, you change. All that you change, changes you.“ [pozn. red. Zmeníš všetko, čoho sa dotkneš. Všetko, čo zmeníš, zmení teba.] Hranica medzi tým, čo je vonku a čo vo vnútri, je čoraz viac fluidná, či už všadeprítomnými syntetickými hormónmi alebo mikroplastami, ktoré sa našli aj v mozgu ľudí či zvierat, prípadne narastajúcim výskytom autoimunitných ochorení, pri ktorých si telo začne mýliť to, čo je jeho súčasťou s tým, čo je externé.

Václav Mach: Myslím že to pro mne znamená hranici mezi hmotným (reálným) a nehmotným (spirituálním).

Jiří Polák: Co je uvnitř a co vně, co je nad a pod, před nebo za, tady nebo tam: jsou pro mě elementární otázky, které jsou natolik samozřejmé a vžitě, že se jimi vědomě nezabývám. Čím se však vědomě zabývám je otázka toho, co je mezi těmito dvěma póly. A především mě zajímá, kde se v tomto myšleném prostoru nacházím já.

Jak může podle tebe umění přispět k hledání harmonie ve světě, který je stále více polarizovaný?

Barbora Dayef: Každý může přispívat do společenství tvorbou harmonických vztahů. Umění je jen další ze způsobů komunikace, který může člověka kultivovat vzhledem k světu.

Šimon Chovan: Kvalitné umenie je často podložené výskumom a pracuje s realitou v jej komplexnosti a sivých odtieňoch. Zaoberá sa detailami, ktorých nuansy sa v bežnej každodennosti strácajú, a často ukazuje veci mimo jednoduchých binárnych kategórií. Tieto kvality vnímam ako veľmi prínosné, okrem iného, k budovaniu empatie, ktorá sa v polarizovaných bublinách stráca.

Václav Mach: Myslím, že širší uměleckého spektra aktivně přispívá k tomuto cíli. Umění má na rozdíl od jiných oborů obrovskou výhodu, a to právě v jeho jisté neohraničenosti.

Tím pádem může být i jeho cílová skupina v podstatě neohraničená a jde jen o způsob artikulačních prostředků každého umělce a o to, jak zvládne danou problematiku předat.

Jiří Polák: K blahobytu lidstva může umění přispět jen v případě, že se umělecké školy zbaví ideologie, umělci ega a jejich práce bude vycházet zevnitř ven a ne naopak.

Vplyv času a procesu na dielo, prispôsobivosť

Požiadali sme umelkyňu Andreu Veselú, aby so svojim profesorom, umelcom Olafom Nicolaiom, viedla dialóg týkajúci sa výstavy Soulad a ich diel – Voyeur (2024) a Kleines Fenster (Little Window, 1997); (obr. 2–4). Rozhovor sa sústreďí nielen na samotné diela a ich vzájomné prepojenie, ale aj na otázky vplyvu času a procesuality na umelecké dielo, jeho adaptability, rovnováhy a trvácnosti v kontexte súčasného umenia. V nadväznosti na priestorové riešenie výstavy, ktorej súčasťou bola aj záhrada, sa diskusia dotýka tiež odkazu romantizmu a širších úvah o vzťahu človeka a prírody.

[...]

AV: Jeden z príkladov – anglická záhrada. Je to zásah – kontrolovaný zásah...

ON: Ktorý by ale mal vyzeráť akoby ním nebol.

AV: Presne tak.

ON: Anglické záhrady by mali vyzeráť „prirodzene“. Čo to znamená? Bola by to pre dnešného romantika záhrada taká, ktorá sa sama formuje? Romantická idea by bola, hovoríme

o tom – a okolie sa premieňa. Paralelný svet. V románe „Snow Crash“ od Neala Stephensona, ktorý vyšiel v roku 1992, sa tento svet nazýva „Meta“.

[...]

AV: Keď som premýšľala o tom, ako ku „Kleines Fenster“ pristupovať, pomyslela som si, hej, čo sa stane, ak budem brať simuláciu vážne. Naozaj vážne, doslova... Pretože, ako som na začiatku spomínala, „Kleines Fenster“ simuláciou je. Túto myšlienku som tak posúvala až do roviny, čo by stalo s dierou v stene, ako by sa toto gesto správalo vo vzťahu ku „Kleines Fenster“. Inými slovami, chcela som zistiť, čo sa stáva so vzťahom „exteriér-interiér“ v zmysle, ktorý popisuješ z pohľadu romantika „že to nikdy nie je exteriér ani interiér – že exteriér je názov pre určité referencie v rámci interiéru – že to, čo nazývame exteriérom, je interiér v inom referenčnom systéme“. Samozrejme, že to nebolo možné z technických dôvodov – nebolo mi dovolené urobiť dieru v stene. Ale práve na to som sa chcela spýtať, keby bola v stene diera, ako by si ju videl vo vzťahu ku „Kleines Fenster“?

ON: Máš na mysli zatíkanie camery obskury do steny a následné zavesenie okna pred ňu? [pozn. Camera obscura je schránka, do ktorej preniká svetlo malým otvorom, ktorý za vhodných podmienok vykreslí na protiaľhej stene prevrátený obraz vonkajšieho prostredia.]

AV: Ja by som do nej okno nedávala. Bol by to len otvor.

ON: Takže camera obscura...

AV: Áno, alebo diera v stene.

ON: A otázky sa začínajú práve tou dierou... Podobne ako camera obscura, aj „Kleines Fenster“ sa hrá s perspektívou. Dokonca aj to, kam ho umiestniš – na podlahu, na stenu – to ukazuje perspektívu, z ktorej interpretuješ „obrazový efekt“ diela. Ukazuje to tvoj „vlastný“ uhol pohľadu.

[...]

ON: Je tu aj aspekt pomínutelnosti. Malá súprava dovoľuje umelo vytvoriť efekt, ktorému je tým umožnená trvalá existencia, a ktorý môže utvárať dojem skutočnej prírody. Potreba trvalosti a stability má veľa spoločného s nadobúdaním umeleckých diel. Zberatelia, ktorí kupujú diela, chcú, aby vydržali. Múzeá sú tu na to, aby zbierali diela, všetko by malo byť čo najstabilnejšie – koncepcia diela je zdanlivo v protiklade s koncepciou pomínutelnosti – zmeny. Ide tu však o dialektiku. Túžba po stálosti vzniká preto, že sme pomínutelní. A „Kleines Fenster“ je niečo ako stavebnica z IKEY.

AV: Ale „meniace sa“, „stávajúce sa“ sa tiež môže stať dielom.

ON: Toto odkazuje na rozpor, ktorý možno v diele zažiť. Listy sú zelené. A listy, ktoré sú zelené, neopadávajú. Inými slovami, listy, ktoré tam vidno, signalizujú rozpor. Manifestujú obraz, ktorý v takej forme v skutočnosti nie je možný. Sú teda trvalé a ukazujú, že trvanie robí niečo, čo sa v skutočnosti nekoná. Inak povedané, umenie má schopnosť vytvárať trvanie tým, že zdanlivo robí niečo paradoxné – zastavuje časovosť. A predkladá obraz, ktorý sa môže uložiť v pamäti, a na ktorý si je možné spomenúť. To však funguje len dovtedy, kým je vnímaný... A v prípade zelených listov si to vyžaduje poznanie.

AV: Alebo že si človek dokáže predstaviť obraz „možného“...

ON: Pre mňa sú to paradoxy, ktoré sa stávajú viditeľnými. Tieto paradoxy sú artikulované v obrazoch, rovnako ako túžba po ich prekonaní. Takže moment pomínutelnosti, ako aj moment „trvania“, „prekonávania“ je prítomný – v oboch. Obe sú prítomné, ale na veľmi hravej úrovni. Prečo je list v krabici zelený? Pretože je ume(nie)lý! [pozn. Naznačovaný paradox medzi umením a umelým – kunst a künstlich]

[...]

ON: V diele „Landschaft / Interieur“ [pozn. Documenta '97] boli ako materiál použité rastliny, ktoré počas výstavy ďalej rástli. V mnohých ľuďoch to vyvolalo dojem, že mám akýsi ekologický prístup, takmer niečo ako „návrat k prírode“. Uverili prvému dojmu. Len málo ľudí si všimlo technické úsilie, ktoré udržiavalo toto „prostredie“ stabilné. Rovnako ako si málo ľudí všimlo podtitul malej publikácie, v ktorej sú fotografie krajiny, ktoré dávajú návrh na výsadbu prostredia – „Nach der Natur“ (pozn. Podľa prírody)... Takéto prostredie bolo možné len s obrovským technickým úsilím...

AV: A kontrolou...

ON: Presne tak. Čo je pri tejto práci ešte viacej vyostrené, je argument, že to, čo vnímame ako „prírodu“, je dôsledok techniky.

AV: Ale aj okrem toho, to, čo nazývame prírodou, je to, akú by sme chceli prírodu mať?

ON: Ide o obrazy, v ktorých vidíme sami seba. To znie ako romantika. A pre mňa to má s ňou veľa spoločného. Ale nie s romantikou, ktorá sa spája s kvázi biedermeierovským obrazom prírody. Pre romantikov ako Novalis bol pojem „príroda“ spojený s umelosťou, s estetickou kalkuláciou, s transcendenciou.

AV: Do akej miery je však príroda umelá? Že sa organizuje sama?

ON: Dnes by sa to tak dalo nazvať, ale nie som si istý. Romantici vytvorili estetický subjekt, ktorý sa prelínal s „vonkajškom“, vznikol úplne nový pojem „interiority“. A žijú v dobe, v ktorej sa vonkajšok stáva priemyselným zdrojom. Novalis je banský riaditeľ. Fyzik Johann Wilhelm Ritter skúma magnetizmus. Veda a emócie sú navzájom prepojené ako vzájomne závislé útvary... Spánok a sny sú nielen zložkami vnímania, ale aj formovania subjektu. V tomto zmysle je aj

idea umelých svetov „romantickou“ myšlienkou. Dvojníci, revenanti, mŕtvi, ktorí sú živí – a laboratóriá. Romantizmus je intelektuálne dobrodružstvo, pričom „intelekt“ tu znamená celok zmyslovej skúsenosti.

Dialóg medzi Andreou Veselou a Olaom Nicolaiom
Mníchov 3. 2. 2025
Preklad z nemčiny: Andrea Veselá

Děkujeme za finanční a personální podporu Fakultě umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Dále děkujeme všem, kteří se podíleli na vzniku katalogu, konkrétně Adéle Machové za úvahu o kolektivním kurátorství, Andree Veselé a Olafu Nicolaiovi za rozhovor a všem zúčastněným umělcům za sdílení myšlenek ohledně jejich tvorby; Barboře Dayef, Jiřímu Polákovi, Šimonu Chovanovi a Václavu Machovi. Za grafické zpracování katalogu děkujeme Pavlíně Smékalové.

Katalog k výstavě

Soulad/Harmony of contrasts

Editor

**Eva Imr Mráziková,
Lenka Lormanová,
Kateřina Stündlová**

Odpovědný redaktor

Klára Mrkusová

Autoři textů

**Barbora Dayef, Martina Hakenová,
Šimon Chovan, Nicole Langrová,
Lenka Lormanová, Václav Mach,
Adéla Machová, Olaf Nicolai,
Jiří Polák, Kateřina Stündlová,
Marie Šulcová, Andrea Veselá.**

Grafická úprava

Pavčina Smékalová

Fotografie

Lenka Lormanová, Marie Šrajerová

Rok vydání

2025

Tisk

Ústecké tiskárny, s. r. o.

Počet stran

48

Náklad

100 ks

www.fud.ujep.cz

ISBN 978-80-7561-514-5 (PDF)

**Publikaci vydala Fakulta umění a designu
Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem
v Edici FUD v roce 2025.**